

Nr 24

Kulturutskottets betänkande med anledning av motioner om underlättande för vissa handikappade att ta del av Sveriges Radios programutbud.**Motionerna**

Utskottet behandlar i detta betänkande motionerna

1974:291 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Johansson i Skärstad (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller

1. att riktlinjer utarbetas för att vissa handikappade skall erhålla befrielse från skyldigheten att betala avgift för innehav av ljudradio och TV,

2. om skyndsamt prövning av möjligheterna för vissa handikappgrupper att erhålla avsevärda ekonomiska lättnader vid inköp av TV,

1974:445 av herr Börjesson i Falköping (c) och fru Fränkel (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning inom Sveriges Radio om införande av textremsor till TV-program av olika slag med hänsyn till de döva och hörselskadade samt att härför erforderliga anslag via statsbudgeten ställs till Sveriges Radios förfogande,

1974:721 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari under hänvisning till vad som anförts i motionen 1974:701 föreslås att riksdagen uttalar sig för att TV-program i ökad utsträckning förses med text.

I motionen 1974:291 betonas att det finns stora grupper i samhället för vilka ljudradion och televisionen innebär särskilt mycket, nämligen de många handikappade som tvingas leva isolerade från arbetsliv och gemenskap med andra människor. För dem innebär innehav av mottagare nära nog en oundgänglig kontakt med yttervärlden. De flesta av dessa människor lever fortfarande under mycket knappa ekonomiska betingelser och många har helt enkelt inte möjlighet att skaffa sig t. ex. en TV-apparat. Både inköp och mottagaravgift ställer sig alltför kostsamma.

Genom socialvården och handikapporganisationerna kan handikappade få ekonomiskt bidrag för anskaffande av TV. Mottagaravgifterna bestäms emellertid av statsmakterna. Den enda form av befrielse från mottagaravgift som föreligger är den befrielse från ljudradioavgift som blinda kan få. Motionärerna åsyftar bestämmelsen i KK 1967:447, § 6, att televerket får befria obemedlad blind person över skolåldern från särskild ljudradioavgift, dock ej om han tillhör hushåll där annan hushållsmedlem har förmåga att betala avgiften. Motionärerna anser emellertid att detta är helt otillräckligt och

att staten bör påta sig ett större ansvar för att de handikappade har tillgång till kommunikationsmedel. Detta bör ske antingen i form av avgiftsbefrielse eller genom reducering av avgiften.

Vidare framhålls att ett handikapp ibland innebär ett hinder för utnyttjande av radio eller TV. Motionärerna tänker "bl. a. på döva, hörselskadade, blinda etc.". Dessa handikappade bör befrias från avgift för det de ej kan utnyttja. Motionärerna uttalar slutligen att handikapputredningen inte tycks ha ägnat önskvärd uppmärksamhet åt de angivna problemen. Frågan om befrielse från eller reduktion av mottagaravgifter och lättnader vid inköp av TV bör kunna lösas utan några större utredningar.

I motionen 1974:445 konstateras att det skett vissa förbättringar när det gäller textremsor i TV-programmen. Det stora flertalet program sänds dock utan textremsa vilket enligt motionärerna är föga tillfredsställande. För de döva och hörselskadade måste det kännas diskriminerande att inte kunna ta del av aktuella debatter – särskilt politiska – och svenska underhållningsprogram etc. i TV. Det bör i hög grad åvila handikapputredningen att utreda frågan och komma med förslag men det synes inte omöjligt att man från Sveriges Radios sida, redan innan utredningen hunnit undersöka alla möjligheter, kan komma med lösningar bl. a. genom att ta del av utländska erfarenheter. En utökning av antalet textade program bör utan dröjsmål komma till stånd. Erforderliga ekonomiska resurser bör ställas till förfogande via statsbudgeten. Textremsorna kan inte anses störande för de hörande, det visar bl. a. erfarenheterna från Norge där man har fler textade program än vi har i Sverige.

Motiveringen till yrkandet i motionen 1974:721 finns i motionen 1974:701 om olika åtgärder till stöd för döva. I denna motion påpekas att de döva betalar samma mottagaravgift som andra trots att de inte har något utbyte av radioprogrammen och trots att endast en försvinnande liten del av TV-programmen är textade. Motionärerna anser att i första hand nyhetsprogrammen och andra informativa program bör förses med text i större utsträckning.

Handikapputredningen

Handikapputredningen (rikdagsber. 1974:S 2) som enligt sina direktiv har att överväga olika åtgärder med syfte att bryta de handikappades isolering är enligt vad utskottet inhämtat f. n. inne i en fas av sitt arbete då frågan om underlättande på olika sätt för de handikappade att ta del av kulturutbudet och därmed även av Sveriges Radios programutbud kommer upp till behandling.

Vissa upplysningar i anslutning till motionerna 1974:445 och 1974:721

I nuvarande programutbud i svensk TV förekommer i viss utsträckning svensk text. Främst gäller detta utländska program men även vissa svenska program är försedda med text. Dessa texter är inte till- och fränkopplingsbara och man kan alltså inte välja om man vill ha text till bilden eller ej. Principiellt-tekniskt har man emellertid löst frågan om möjlighet att koppla till eller från text som sänds samtidigt med bild. Det finns t. o. m. möjlighet att arbeta med flera olika texter som sänds samtidigt och som mottagar-apparaten kan välja mellan. Något färdigutvecklat system finns det dock inte ännu och när detta blir fallet är förutsättningen för dess utnyttjande givetvis att de som är intresserade skaffar TV-apparater som är utrustade med tillvalsmöjlighet. Dylika apparater kommer säkerligen att kosta mer än vanliga mottagare.

Textsättning anses vara synnerligen arbetskrävande bl. a. därför att texten måste vara starkt förkortad i förhållande till talet. Förkortningen är nödvändig därför att utrymmet för texten är mycket begränsat och därför att det tar längre tid att läsa än att höra. En annan svårighet är att de människor som har behov av textsättning språkligt sett kan finna sig i ganska olika situationer med påföljd att en textsättning som exempelvis är anpassad för barndomsdöva kan vara mindre lämpad för personer som i vuxen ålder drabbats av dövhet.

De problem som är förknippade med en utökad användning av textremsor i TV-programmen har övervägts av en inom Sveriges Radio tillsatt arbetsgrupp som nyligen avlämnat ett betänkande till radioledningen.

Produktion och distribution av rundradioprogram finansieras enligt gällande principer av inflytande avgifter. Undantagna från avgiftsfinansieringen är Sveriges Radios skolprogram, utlandsprogrammen och den programverksamhet som handhas av kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om ökning av antalet textade TV-program har flera gånger behandlats av riksdagen. Motionsyrkanden av samma innebörd som de som nu föreligger i motionen 1974:445 behandlades sålunda vid 1972 och 1973 års riksdagar. De avstyrktes då av kulturutskottet i betänkandena 1972:23 respektive 1973:1, i båda fallen med hänvisning till pågående arbete med frågan. De avslogs av riksdagen.

Samma yrkande som det som nu framförts i motionen 1974:291 har behandlats av riksdagen vid olika tillfällen, senast vid 1972 och 1973 års riksdagar. Kulturutskottet erinrade då i sina betänkanden 1972:23 och 1973:1 om pågående överväganden inom handikapputredningen och avstyrkte ifrågavarande motioner som också avslogs av riksdagen.

Utskottet

Som framgått av det föregående har yrkanden av samma innebörd som de som nu föreligger i motionen 1974:291 – nämligen om utarbetande av riktlinjer för befrielse från mottagaravgift för innehav av radio och TV samt om prövning av möjligheterna för vissa handikappade att erhålla avsevärda ekonomiska lättnader vid inköp av TV – tidigare avstyrkts av kulturutskottet och avslagits av riksdagen. Utskottet erinrar om sina betänkanden 1972:23 och 1973:1. I det sistnämnda konstaterade utskottet att ett bifall till en då föreliggande motion med samma yrkande som motionen 1974:291 skulle innebära ett föregripande av handikapputredningens överväganden i varje fall i vad gällde avgiftsbefrielse. Utskottet har nu inhämtat att nämnda utredning f. n. överväger vad som kan och bör göras för att de handikappade skall få del av kulturutbudet och kunna vara med i kulturarbetet och att utredningens arbete i denna del är långt framskridet. De frågor som motionärerna aktualiserat ligger inom ramen för utredningens arbete, och utskottet anser sig därför inte böra tillstyrka att riksdagen gör den i motionen 1974:291 önskade framställningen till Kungl. Maj:t. Utskottet avstyrker alltså denna motion.

Även frågan om utvidgad användning av textremsor i TV-programmen har tidigare behandlats av riksdagen. Utskottet hänvisar härvidlag till betänkandet KrU 1973:1, i vilket utskottet avstyrkte en motion med samma hemställan som den som nu föreligger i motionen 1974:445, dvs. att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om skyndsamt utredning inom Sveriges Radio om införande av textremsor till TV-program av olika slag samt att härför erforderliga anslag skall ställas till förfogande via statsbudgeten.

Som framgått av det föregående har frågan om användning av textremsor utretts av en av Sveriges Radio tillsatt kommitté vars arbete nyligen avslutats. Det i motionen 1974:445 framställda utredningsyrkandet är alltså tillgodosett och i denna del bör motionen därför avslås. Utskottet avstyrker motionens hemställan även i vad gäller anslagsfrågan.

I sak gemensamt för de båda motionerna 1974:445 och 1974:721 är önskemålet om att textremsor i större utsträckning än f. n. skall komma till användning i TV-programmen. Som utskottet framhöll förra året kräver frågan om vilka åtgärder som kan vidtas för att göra TV-programmen tillgängliga för döva och hörselskadade ingående överväganden. Graden av handikapp är härvidlag av stor betydelse. Utskottet, som med tillfredsställelse konstaterat att frågan om textremsor nu utretts inom Sveriges Radio, vill starkt understryka angelägenheten av åtgärder för att göra TV-programmen tillgängliga för döva och hörselskadade. I avvaktan på beslut av radioledningen med anledning av den utredning som gjorts inom företaget och på resultatet av handikapputredningens arbete är det enligt utskottets mening inte erforderligt att riksdagen gör det i motionen 1974:721 föreslagna uttalandet. Utskottet avstyrker alltså denna motion.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1974:291,
2. att riksdagen avslår motionen 1974:445,
3. att riksdagen avslår motionen 1974:721.

Stockholm den 5 december 1974

På kulturutskottets vägnar

LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Andersson i Lycksele (s), Nilsson i Agnäs (m), Sundman (c), Leander (s), fru Fränkel (fp), herrar Green (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), fru Johansson i Uddevalla (s), herrar Sörenson (s), Norrby (c), fru Ryding (vpk), fröken Eliasson (c), fru Diesen (m) och fru Cederqvist (s).

